

SEC

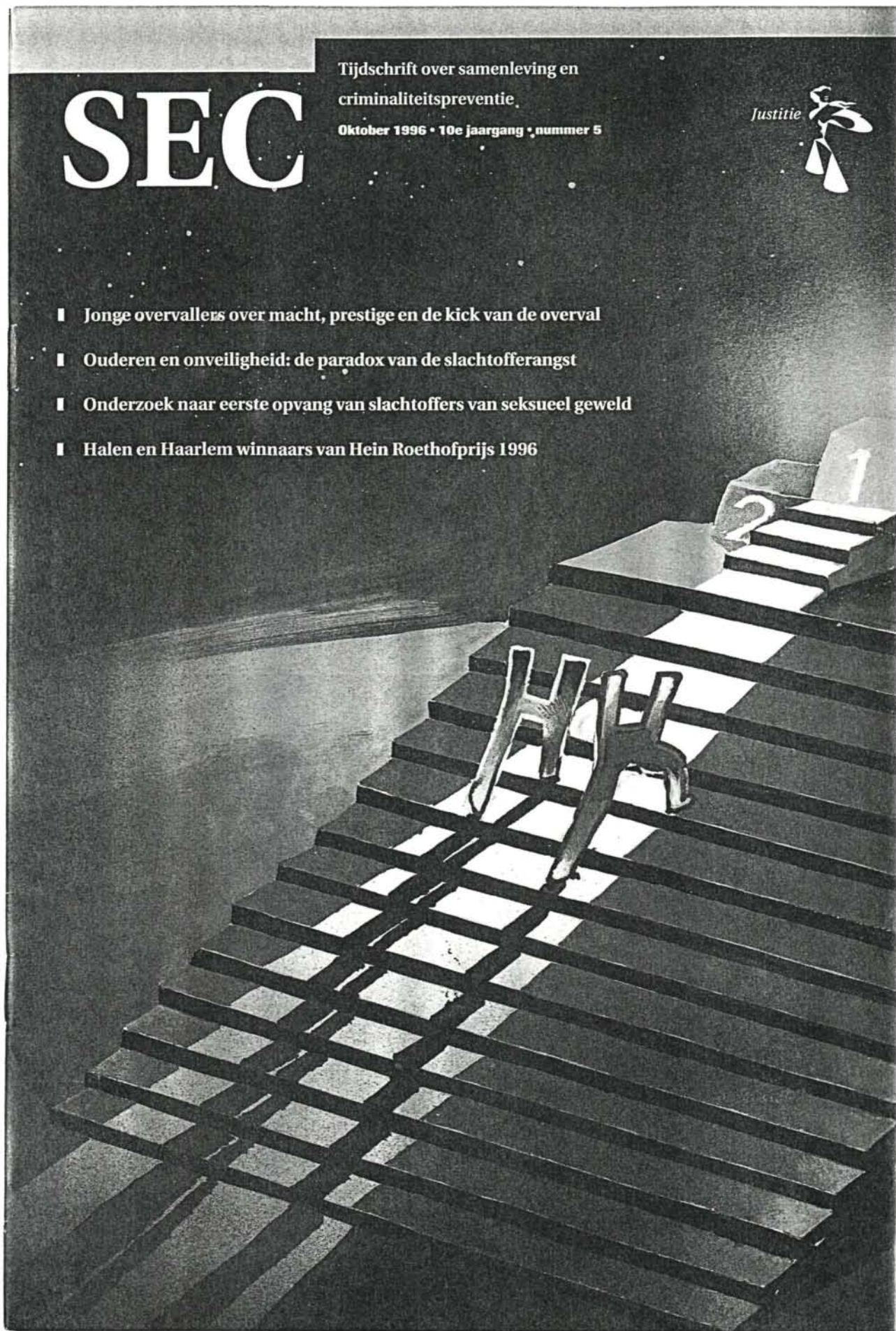
Tijdschrift over samenleving en
criminaliteitspreventie

Oktober 1996 • 10e jaargang • nummer 5

Justitie

- Jonge overvallers over macht, prestige en de kick van de overval
- Ouderen en onveiligheid: de paradox van de slachtofferangst
- Onderzoek naar eerste opvang van slachtoffers van seksueel geweld
- Halen en Haarlem winnaars van Hein Roethofprijs 1996

2 Colofon

SEC is een uitgave van de Dienst Preventie, Jeugdbescherming en Reclassering (PJR) van het ministerie van Justitie, in samenwerking met het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC). Het blad wordt gratis verspreid onder diegenen, die werkzaamheden verrichten op het terrein van de criminaliteitspreventie. Opname van een artikel in het tijdschrift betekent niet dat de inhoud ervan het standpunt van de minister van Justitie weergeeft.

Redactieraad

R. van Bennekom (Vereniging van Nederlandse Gemeenten), J.C.J. Boutellier (Directie PJS), H.G. van de Bunt (WODC), P.A.O. Josephus Jitta (Dienst PJR), H. de Krosse (WODC/SiBa), J.M.M. Polman (Binnenlandse Zaken), C. Vermeulen (Gemeente Ede).

Kernredactie

V. Jammers (Dienst PJR), M. Kruissink (WODC), G.C. Smulders (Gemeente Rotterdam), S. Wallenburg (Binnenlandse Zaken).

Eindredactie

I.L. van Erpecum (Dienst PJR).

Redactieadres

Ministerie van Justitie, Redactie SEC, (kamer H 1633), Postbus 20301, 2500 EH Den Haag. Telefoon 070 - 370 65 42. Fax 070 - 370 79 16.

Abonnementenadministratie

Abonnementen zijn gratis. De aanvraag voor abonnementen, alsmede het doorgeven van wijzigingen in de adressering kunnen (uitsluitend schriftelijk!) worden ingediend bij de redactie.

Vormgeving

Tappan bv

Druk

Sdu Grafisch Bedrijf

Sluitingsdatum kopy

Kopy voor SEC 10-6 (december 1996) dient uiterlijk 5 november 1996 in het bezit van de redactie te zijn. Kopy graag op diskette in WordPerfect (DOS). Ongevraagde kopy kan plaatsing worden geweigerd.

Aan dit nummer werkten verder mee:

H.J. Korthals Altes, H. Boumeester, H. Boutellier, H. Geveke, M. Goderie, P. Gruter, L. van Gurp, O. Henneken, B. Hoogenboom, P. Hoogenboom-Statema, R. Joosten, R. van Kaam, M. López, H. Teunissen, F. Wassenberg.

Artikelen, bijdragen en/of reacties kunnen in overleg met de redactie worden geplaatst. Tegen overname van artikelen in Nederlandse media uit dit tijdschrift (mits met duidelijke vermelding van bron en auteur) bestaat geen bezwaar. Voor buitenlandse tijdschriften gelden aparte regelingen, waarvoor overleg met de redactie noodzakelijk is. Bij overname wordt toezending van een bewijsnummer op prijs gesteld.

ISSN 0920-5128

Inhoud

3 SEC-snipper

4 Hein Roethofprijs

De tiende editie van de Hein Roethofprijs kent dit jaar een dubbele winnaar: Halen en Haarlem sleepten de hoofdprijs in de wacht.

Tekening: Hans Sprangers

7 Horeca

Onderzoek naar horeca en criminaliteit in Rotterdam.

9 Onveiligheid ouderen

Ouderen zijn minder vaak slachtoffer van criminaliteit, maar voelen zich toch onveiliger. De paradox van de slachtofferangst.

Foto: Bob Bronshoff, Hollandse Hoogte

12 Cameratoezicht

Effecten van camerabewaking in de Bijlmermeer.

14 Seksueel geweld

De eerste opvang van slachtoffers van seksueel geweld laat te wensen over. Inventarisatie van de behoefte aan en het aanbod van eerste opvang voor deze slachtoffers.

17 Justitie in de buurt

Met 'Justitie in de buurt' wil Justitie op wijkniveau een bijdrage leveren aan de veiligheid.

20 Veiligheid in de metro

Resultaten van een grootschalig onderzoek naar criminaliteit en onveiligheidsgevoelens in twaalf metrobedrijven in Azië, Europa, Noord- en Zuid-Amerika.

23 Vuurwapencriminaliteit

De bestrijding van de vuurwapencriminaliteit in Nederland kan beter. De Regionale Bureaus Schietwapenondersteuning pleiten vooral voor een strengere aanpak van de handel in vuurwapens.

Foto: Guido van Dooremaalen, Hollandse Hoogte

26 NPC-katern

Jonge overvallers over macht, prestige en de sensatie van het plegen van een overval.

30 Recente publicaties

32 SECondant

Tekening voorpagina Hans Sprangers

Tekening SECondant Frits Jansen

Sinds ruim een jaar houden videocamera's in een hoogbouwflat in de Amsterdamse Bijlmermeer voortdurend in de gaten wie er in en uit het gebouw lopen. Na bewaking van winkels, banken en benzinestations is bewaking van huurflats nieuw in Nederland. Zeker flats van een woningcorporatie. Het experiment in de Bijlmermeer laat zien dat de veiligheid toeneemt, vervuiling en vandalisme afnemen en het vertrouwen in beheerders toeneemt. Bewoners wonen meer naar tevredenheid. Bewaking met camera's in een woonflat kan succes opleveren.

Effecten van camerabewaking in de Bijlmermeer

door Harry Boumeester, Frank Wassenberg, Harm Jan Korthals Altes

De veiligheid is al sinds jaren een van de grootste problemen in de Bijlmermeer. Het gaat zowel om *feitelijke* onveiligheid in de vorm van omvangrijke criminaliteit en hoge slachtofferpercentages, als om het sterke *gevoel* van onveiligheid. Deze onveiligheid is van grote invloed op de leefbaarheid in de woonomgeving en daarmee op de algemene tevredenheid met de woonsituatie van bewoners.

In mei 1995 is het project 'Veilig Kikkenstein' van start gegaan. Het is een bijzonder beveiligingsproject, omdat er bewaking plaatsvindt in een woongebouw met behulp van videocamera's. In de sociale huursector in Nederland is een dergelijke bewaking van flatgebouwen nog niet eerder toegepast.

Kikkenstein is een flat met vijfhonderd sociale huurwoningen in de Amsterdamse Bijlmermeer. In de flat zijn, voor iedereen duidelijk zichtbaar, dertien camera's op strategische punten in het gebouw geplaatst die continu opnamen maken. Flatwachten en audio-apparatuur ondersteunen deze videobewaking. In de helft van de dertig Bijlmerflats zijn

momenteel flatwachten actief. In Kikkenstein houden ze, naast hun 'normale' toezichhoudende taken, het videosysteem in de gaten en grijpen in als dat nodig is.

Het Onderzoeksinstituut OTB van de TU te Delft heeft onlangs een studie naar de effecten van het project 'Veilig Kikkenstein' afgerond. Hierin is tevens een beschrijving van het proces opgenomen, dat geleid heeft tot de planning en installatie van de videobewaking. Deze procesevaluatie is opgesteld door Van Dijk, Van Soomeren en Partners.

Centraal in de effectevaluatie staat de vraag of videobewaking een positieve invloed heeft op de criminaliteit en de veiligheidsbeleving en daarmee de algemene leefbaarheid in de flat vergroot. Voorafgaand aan het project en één jaar na aanvang zijn alle bewoners van de flat Kikkenstein en van twee nabijgelegen controleflats benaderd. Na één jaar wijzen de signalen de goede kant op. Kikkenstein scoort bij de tweede meting in april 1996 op vrijwel alle onderzochte aspecten positiever dan in 1995 en dan beide andere flats.

Illustratie: Wim Steenhagen

Veiligheid

Bijna iedereen in de flat Kikkenstein vindt de veiligheid verbeterd. Het aantal bewoners dat de flat als geheel veilig acht, is sterk gestegen (van 34% naar 56%). Men vindt met name de plaatsen in het gebouw waar de camera waakt, veiliger. Het gevoel van veiligheid onder bewoners is niet alleen overdag, maar ook 's avonds duidelijk toegenomen. Het aantal mensen dat slachtoffer werd van een delict, daalde fors (van 48% naar 38%) dan in beide andere flats (daling van 3%). De daling van de slachtofferpercentages geldt zowel voor objectgerichte delictsvormen (diefstal van auto of fiets, inbraak in auto's of woningen) als persoonsgerichte delictsvormen (beroving of mishandeling). Ook de aangiftecijfers van de politie bevestigen de afname van de criminaliteit in en rond het flatge-

Harry Boumeester en Frank Wassenberg zijn verbonden aan het Onderzoeksinstituut OTB van de Technische Universiteit Delft. Harm Jan Korthals Altes is werkzaam bij Van Dijk, Van Soomeren en Partners te Amsterdam.

bouw. Een eventuele verplaatsing van criminaliteit – een mogelijk neveneffect van een succesvolle maatregel – kon in het onderzoek niet worden geconstateerd in de beide nabijgelegen controleflats.

De bewoners van Kikkenstein geven in 1996 dan ook een rapportcijfer voor de veiligheid, dat een vol punt hoger ligt dan in 1995 (respectievelijk 6,3 en 5,2). De grote meerderheid van de bewoners van Kikkenstein (86%) is van mening dat het videoproject heeft bijgedragen aan deze grotere veiligheid en oordeelt positief over zowel de flatwachten als de videobewaking.

Vandalisme en vervuiling

De camerabewaking blijkt bovendien bij te dragen aan een afname van het vandalisme en de vervuiling in en rond de flat. Het vandalisme is in Kikkenstein sterker teruggedrongen dan in de andere flats (van 79% naar 67% van de bewoners die in het afgelopen jaar vernielingen hebben geconstateerd). Het aantal vernielingen in de binnenstraat, waar de camera's hangen, neemt daarbij het meest af.

Iets dat nauwelijks door de videobewaking en de flatwachten wordt beïnvloed, is de overlast door andere bewoners. Wel blijken de bewoners van Kikkenstein in toenemende mate actie te ondernemen bij dergelijk overlast.

De vervuiling is wel duidelijk vermindert in Kikkenstein. In 1996 geeft 60 procent van de bewoners een voldoende voor de netheid in en rond de flat (dit was 45% in 1995); in beide andere flats komt dit aandeel niet boven de 30 procent uit.

Ten slotte blijken de bewoners weer

meer vertrouwen in beheerders als de woningcorporatie, de politie en de flatwachtenorganisatie te hebben gekregen.

Videobewaking

Het videosysteem voorkomt niet alleen vervuiling en onveiligheid, maar is het afgelopen jaar tevens enkele malen gebruikt voor opsporingsdoeleinden. Na het bekijken van de videoband kon in een aantal gevallen de dader herkend worden. Om een goed oordeel te kunnen geven over het systeem als opsporingsinstrument, moeten echter de ervaringen van een langere tijd afgewacht worden.

Vooraf vreesde men voor aantasting van de privacy als gevolg van de bewaking met camera's. Alle in- en uitgaande personen worden immers in beeld gebracht. Dit argument is echter nauwelijks als een bezwaar gehoord. Integendeel, velen pleiten voor een verdere verscherping van het toezicht in de vorm van méér camera's. Het feit dat de camera's voor iedereen duidelijk zichtbaar aanwezig zijn, werkt positief: de beheerder werkt niet stiekem.

Toekomst

Het project is succesvol en goed ontvangen door de bewoners. Een belangrijk advies uit het evaluatieonderzoek is om het experiment daarom te continueren. De aanbevelingen uit het onderzoek gaan echter verder. In elke flat waar bewoners zelf aangeven dat te willen, zou videobewaking mogelijk moeten zijn. Bewoners moeten daartoe wel zelf het initiatief nemen, net als de bewonersvereniging in Kikkenstein.

Het toepassen van camerabewaking in andere flatgebouwen kan op verschillende manieren worden vormgegeven. Meerdere, praktische vragen dienen daarbij, toegespitst op de situatie, beantwoord te worden. Moeten de camera's bijvoorbeeld 'stille' opnamen maken, of moeten ze juist goed zichtbaar zijn? Het laatste kan daders afschrikken, maar worden ze dan niet gesaboteerd? Hoeveel camera's moeten er geplaatst worden en op welke plekken? Dienen gebeurtenissen alleen geregistreerd te worden (handig voor bijvoorbeeld daderherkenning), of moet er ook alarmopvolging worden georganiseerd (om erger voor de slachtoffers te voorkomen)? Wie mogen de beelden bekijken: de politie, de flatwachten of ook de bewoners zelf? Wie houdt de monitor in de gaten en moet daar iemand voortdurend achter zitten? Moeten beelden bewaard blijven? Hoe lang?

In Kikkenstein zijn op deze vragen gaandeweg het project naar tevredenheid antwoorden gevonden. Toepassing elders betekent het opnieuw stellen van deze vragen. Men moet op een flinke voorbereidingstijd rekenen, zo bleek in Kikkenstein. De gedetailleerde procesevaluatie heeft mede tot doel om betrokken partijen die elders een videoproject willen opzetten, een handreiking te bieden.

'Video voor Veiligheid? Effecten van camerabewaking in de Bijlmermeer' van H. Bouwmeester en F. Wassenberg, m.m.v. H.J. Korthals Altes is uitgegeven door de Delftse Universitaire Pers, telefoon 015 - 278 32 54.